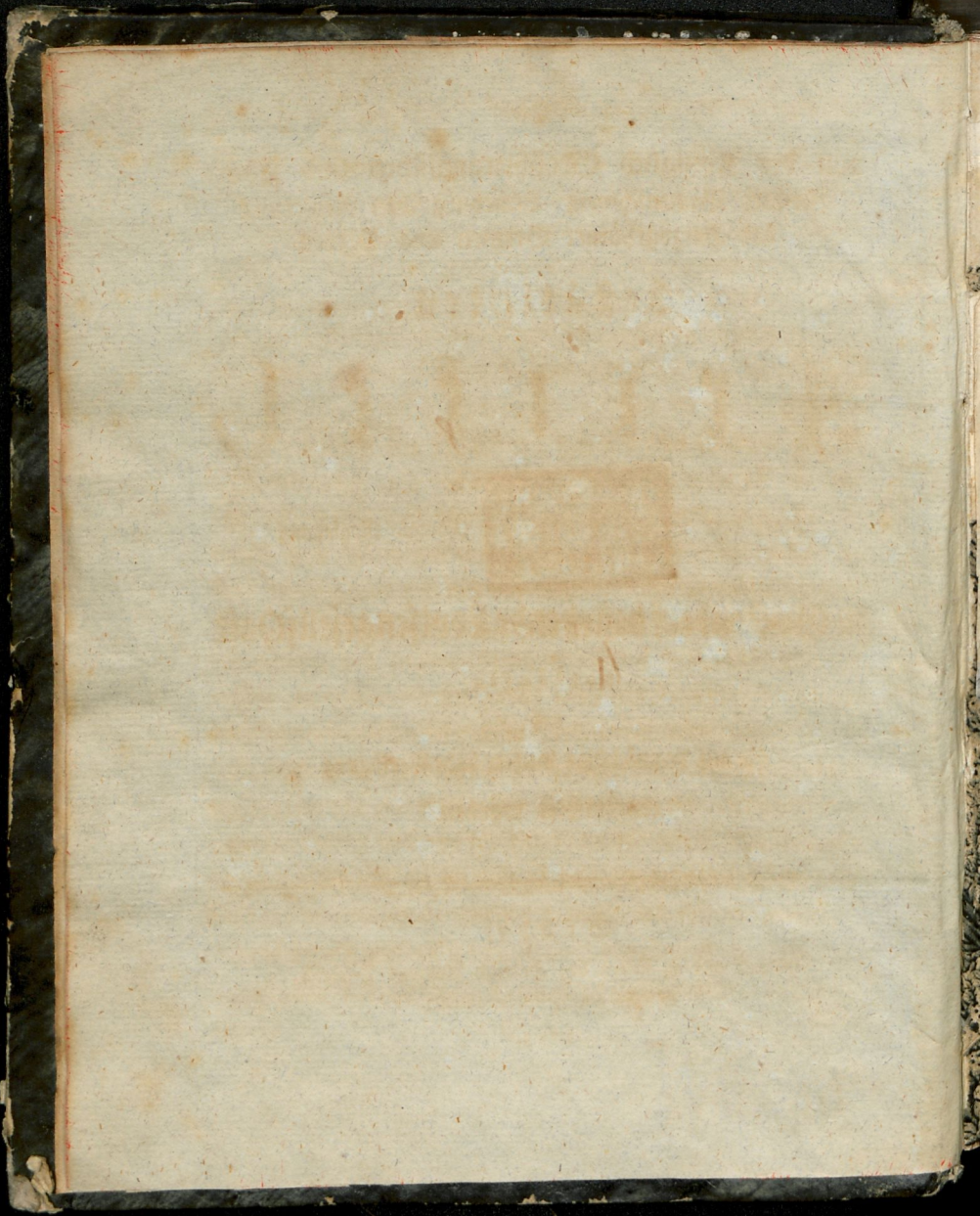

Wd. 40.

DISSERTATIO
IURIS CIVILIS
CAPITA QVAEDAM
DE
PROBATIONE EX LIBRO
MERCATORIS
CONTINENS.

QVAM
ILLVSTRIS ICTORVM ORDINIS CONSENSV
PRAESIDE
D. HENRICO GODOFREDO BAVERO
HAEREDITAR. IN STOETTERITZ

COD. PROF. ORDINAR. ECCLES. CATHEDRAL. MERSEBURG. CAPITVLARI
SERENISS. SAXON. ELECT. A CONSILL. PROVOCATT. ET SVPR.
CVR. PROVINCIAL. ASSESS. FACVLT. IVRID. SENIOR. ET COLLEGII
DVICAL. MINOR. H. T. PRAEPOS.

D. XV. IANVAR. A. C. MDCCLXXXIV.

IN AVDITORIO ICTORVM

PVBELICE TVEBITVR

A V C T O R
CAROLVS AVGVSTVS BREHM
LIPSIENS.

LIPSIAE,

EX OFFICINA KLAUERTHIA.

IV. LIBR. CIV. LIS
CIVILIS

PROF. DR. J. C. F. VON
MILNER

LIBR. CIV. LIS
CIVILIS

GAROLUS

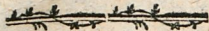

PROOEMIUM.

Non ostentatio, non vanae gloriae studium me movit, ut, cum prima vice cathedram adscendam, idem scribentis partes sustineam. Debetur hoc viris doctis, ut, qui aliquando in eorum numerum excipere cupiat iuuenis, mature, quae ipse elaboraverit, diligentiae specimina, exhibeat, ipsorumque examini submittat. Ego vero hoc debeo Illustri Ordini, cuius auctoritate in votis est Candidatorum numero adseribi, debeo Parenti optimo, qui omnem in me monendo docendoque sollicitudinem collocavit, debeo fautoribus denique, et praeceptoribus in alma hac litterarum vniuersitate, qui ipsi, quos tulerim fructus laborum, quos in me augendo et perficiendo impenderunt, cernere et intelligere cupiunt.

Animus nobis haud est, in libello finibus tam angustis circumscripto vniuersam doctrinam de mercatorum libris et probationis genere, quod faciunt, exhaurire, quae in disciplina cum iuris Germanici vniuersi, tum patrii nostri, vtramque facit paginam. Neque propositum est, concinnare opus, quod virtu-

te et elegancia sua doctorum virorum plausus captet, et cunctorum suffragia ferat, neque, quod solerti nouarum rerum adumbratione nouum cogitandi differendique campum aperiat. Prius nolui, cogerer enim multa peruulgata et ab aliis iam vberius exposita denuo apponerè, et in medium proferre: A posteriori libenter abstineo, neque enim per ingenii imbecillitatem licuit experiri. Itaque eius argumenti, quod mihi tractandum sumsi, singula capita elegi, quae inprimis propter ius varium et controuersum ad disceptationem instituendam videbantur idonea, rationes in vtramque partem exposui, meam denique qualemcunque sententiam adieci. Qua ratione ingenii vires expertus, si quid explanauerim copiosius, aut dixerim rectius, aut probabiliora propinauerim, aut in rerum causis indagandis felicior fuerim, licet prorsus nihil noui adiecerim, satis tamen et pro aerate et pro ingenio scripsisse, neque expectationem de me aliorum, quae vixdum vlla esse potest, fefellisse, mihi videbor.

CAP.

CAP. I.

Quae causa subsit, ob quam Libris Mercatorum tantus in iure sit fauor?

Fides Librorum Mercatoriorum, ^{a)} siue ab ipsis mercatoribus, siue ab inflitoribus concinnatorum, a fide scribentium pendere et fauore mercaturae sustineri videtur. Omnia enim olim, cum mercatura in Germania prima incrementa caperet, quae in eius fauorem vergerent, a legislatoribus studiose arripiebantur, vt allicerentur, atque adeo pellicerentur animi hominum, qui huic studio operam impenderent. Inde nundinarum priuilegia, et, quae his annexa, geraniius, emporii atque stapulae, originem suam trahunt, indeque etiam hic legalis commerciorum fauor descendit. Istis enim temporibus luxuriosi solebant esse Principes in concessione Priuilegiorum, quae fauorem commercii spectabant.

Itaque etiam hanc peculiarem probationis instruendae methodum propriam esse voluerunt mercatori-

A 3

a) Eiusmodi libri appellantur: Maestro, Strazza. Quae voces e lingua Italica depromptae. Huiusque origines multa sunt, quae circa mercatorum negotia inprimis in causis cambialibus occurrunt vocabula, quoniam ex Italia commercia in terras nostras penetrarunt.

toribus. Primum, vt eo facilius et expeditius redderetur probatio negotiorum eorum, quae e commercio prouenirent, simulque decisio causarum earum et litium, quae inter mercatores agerentur, citius perficeretur. Hanc ipsam ob rationem sapienter legibus constitutum est, vt causae omnes mercatoriae non secundum formam processus et iudicii ordinarii, quo saepius causa minoris momenti in longinquum tempus trahitur, sed, missis istis, quae accidentaliter in Processu dicuntur, aut tantum solemnitate ergo peraguntur, summarie tractentur. Ne magna atque diffusa litigiorum cura a negotiis iis, quae commercium concernunt, auocentur atque retineantur mercatores, et vt lites e mercatu natae citissime finiantur.

Deinde hoc ipso Priuilegio Legislatores magnam fidei existimationem mercatoribus conciliare voluerunt, ita, vt ab omni fraudis suspitione aliena quaeuis scripta dictaque ipsorum haberentur. Eo enim ipso alliciuntur homines, vt fidem facere non dubitent mercatoribus, quippe qui tantam honestatis speciem legum auctoritate suffultam prae se ferant. Quis est, qui dubitet, hanc ipsam rationem ad exercitium commercii amplificandum promouendumque quam plurimum conferre? ^{b)} Quamobrem eiusmodi priuilegiis conferendis

b) Eodem modo inter duos mercatores mera commendatio tertii ceu fideiussio valet.

dis studiose inuigilarunt Principes sapientissimi ex magna politicae rationibus, a quo primum tempore cognouerant et intellexerant, efflorescentibus commerciis, florere rempublicam. ^{c)}

CAP. II.

Quo Iure, quae Iniuria, mercatores sibi hoc priuilegium vindicent?

Scriptit Imperator Gallienus: ^{d)} *Exemplo perniciosum est, ut ei scripturae credatur, qua unusquisque sibi annotatione propria debitorem constituit.* Sane, ea si probandi methodus, quae fit per libros mercatorum, Romanis cognita fuisset, vere Gallienum existimarem, eam his verbis notare. Verum, quia ^{e)} *nullus idoneus testis in re sua intelligitur*, aequae minus sola annotatione sua, nulla accedente subscriptione et subsignatione alterius, debitorem sibi quis conciliare valet. Vt potius, qui documentum a se ipso confectum producit, testis in propria causa habeatur. Ex quo in regula

^{c)} Neque tamen desunt, qui contrariam rationem defendant. Inquiunt enim, mercaturam inuehere luxuriam, intemperantiam, auaritiam, aliasque prauas cupiditates. Istius morum cor-

ruptionis atque deprauationis illustre exemplum est in republica Romana.

^{d)} L. 7. C. de probat.

^{e)} L. 10. D. de Test.

regula contra scribentem probare, haud pro scribente, documenta, vel dupondiis cognitum est. Vt vero tam Germanorum consuetudine, quam particulari Saxonico iure, ei civium ordini, qui mercaturae operam dat, per modum exceptionis, et per priuam adeo legem, hoc tribuatur, vt ex libris suis fidem aliquam facere possint, effecere rationes supra expositae. Quod priuilegium quo magis exorbitans et primo intuitu irrati-
nabile videtur, eo fortiores aduersarios et detrectato-
res inuenit. Isti autem vno ore conqueruntur de ani-
mo mercatorum prono propensoque ad fallendos deci-
piendosque alios, qui per artes, et omnis generis fal-
laciā, commoda sibi vindicare, aliorumque opibus et
facultatibus inhiare non dubitent. *Ingens itaque mi-
raculum esse inquit, vt, cum hoc genus hominum sit
ad lucrum turpiter faciendum cupidum et prouum, ^{f)}
vnius et idem mercator indistinctus videatur et probus. ^{g)}*
Et cum Gratiano ^{h)} *mercatores sine mendacio et per-
iurio plane esse non posse existimantes, iniquitatem vete-
rum Germaniae legislatorum accusant, qui fidei mer-
catorum tantam, quanta nunc pollet, auctoritatem
tribuere, ipsosque tam insigni priuilegio exornare non
dubitauerint.*

f) L. 44. §. 1. ff. de Aedil.
Edicto.

h) c. eiiciens. Dist. 83.

g) Demosthenes pro Phor-
mione.

At

At enim vero, hoc argumentum a seculi et morum deprauatione ductum, ab isto tempore, ex quo priuilegium nostrum descendit, prorsus alienum est. Quippe veteres Germanos praecipua honestatis et integritatis existimatione et gloria, tanquam aliqua virtute cardinali, conspicuos fuisse, quis nescit? Vnde factum, vt, ex antiqua paroemia, *Ein Wort, ein Mann*, fidem etiam magnam sibi inuicem dederint.

Quod autem nostrorum temporum est, mercatores interdum fidem fallere, atque adeo priuilegiis suis abuti, non inficior. Sed hoc non mercatoribus proprium est; Si contra quidem et frequentius ab aliis, non mercatoribus, decipiuntur.

Praeterea non omnes fidem fallere, sed esse, qui magnam honestatis et virtutis speciem prae se ferant, quotidiana experientia docet. Et, quod cum lucro, magnoque saepe emolumento vendere soleant, id proprium est commerciorum, neque, dum saepius insignem bonorum partem fragili fortunae committunt, in inuidiam trahendum est.

Porro irregularem et monstrosam processum euadere dicunt aduersarii, in quo probatio ex Libro mercatoris admittatur, scilicet per recognitionem scripturae productis propriae in iudicio a producto peragenda. Cum enim e norma processus tam ordinarii quam summarii recognitio documentorum tantummodo de alienis intelligatur, hoc loco producens librum principalem,

B

quem

quem ipse concinnauit, aduersario suo ita proponit, vt is hunc recognoscere aut iustis ex rationibus diffiteri teneatur.

Videtur sane hoc respectu ⁱ⁾ priuilegium illud generales regulas ventilandi lites in iudiciis euertere. Sed oportet meminisse, priuilegium ius singulare continere, quod paululum aberrat a regulis Iuris et *contra tenorem rationis propter aliquam vtilitatem auctoritate constituentium introductum est.* ^{k)} Caeterum, cum probatio haec Iure Saxonico Electorali quodammodo tantum inter mercatores obtineat, et secundum O. P. R. t. 30. §. 4.

In Zukunft weiter nicht als, wenn beyde Theile Kauf- und Handelsleute sind, locum sibi vindicet, consequitur, nos in eo, tanquam compromisso et conuentione societatis mercatoriae, cui auctoritas legalis accessit, facile acquiescere posse.

ⁱ⁾ Praeterea ceteris probationis instruendae rationibus omni ex parte conformis et accommodata esse debet probatio ex maestro. Est scilicet post litis contestationem suscipienda,

et intra ipsum terminum peremptorium peragenda, quo elapso producturus non auditur, etiam si aduersarius non accusauerit contumaciam.

^{k)} l. 15. 16. d. LL.

CAP. III.

H

*An Causa Debendi in Libro Mercatoris sit
necessario exprimenda, vt ad probationem
faciendam sit idoneus?*

Non qualemcumque mercatoris librum probare, sed eundem ita esse debere comparatum, vt ex norma legibus praescripta ad probationem instruendam sit idoneus, explorati iuris est. Quemadmodum enim, omne documentum in iudicium adductum multifariis tam intrinsicis quam extrinsicis qualitatibus esse exornatum, oportet, quae, si absunt, omni valore destituitur, aequè in eiusmodi documento priuato, qualis est liber mercatorius, tam ratione personae producentis, quam ratione materiae et formae bene multa essentialia ac solemnia requiruntur, in quibus examinandis ventilandisque, antequam de eius fide aliquid decernere audeat, inprimis diligenter versari debet iudex. Quae omnia et singula enumerare nolo. Vberius enim et copiosius a viris doctis exposita leguntur, neque cramben centies recoctam iterum apponere fas est.

Potius de eo, quod in hoc genere alicui contro-
uersiae ansam praebere potest, sententiam qualemcum-
que meam aperiam. Placuit nonnullis affirmare, non
esse necessarium, vt in libro mercatoris causa debendi
sit expressa, idemque minus, ac aliis in documentis. Posse
enim

enim aliis adminiculis causam debendi facile suppleri. Utque sententiae suae aliquam veritatis speciem addant, ex analogia Iuris a documentis gaurentigiatis exemplum reperunt, ad quorum valorem legitimum expressionem causae debendi specialem Iur. Sax. Elect. neutiquam requiri, notissimum est. ¹⁾

Mihi tamen contraria sententia magis aridet. Cum enim in causis tantummodo mercatoriis probatio ex eiusmodi libris obtineat, causa ipsa debendi eam ob rationem mihi adiicienda videtur necessario, ut scilicet confestim appareat, an debitum illud, de quo agitur, ex causa ad mercaturam pertinente proveniat, nec ne. Quae de re quum, omissa debendi causa, non videam, quomodo constare possit, vim probandi mercatoris libro ob eiusmodi defectum tribui non posse, existimo.

CAP. IV.

*An consultum videatur, hoc Privilegium
Mercatoribus datum nostro iure tanto-
pere restringi?*

Huic privilegio tam actori ad probandum fundamen-
tum libelli, quam reo mercatori ad defendendas ex-
ceptiones competenti maiorem olim vim atque effica-
ciam

¹⁾ In Appendice ad O. P. R. §. 5.

ciam fuisse, quam quae nunc obtinet atque superest, praeter iuris patrii historiam, fidem facit O. P. S. Tit. XXX. §. 4.

Vt videlicet productio libri principalis mercatorii, praevia recognitione, ad probationem plenam et perfectam efficiendam suffecerit. At enim vero mox ita restrictum est privilegium, ut pro exemplorum discrimine indueret speciem probationis imperfectae, secundum diversitatem circumstantiarum mox probationis semiplenae, mox semiplenae maioris, mox minoris vim habentis, cuique ideo aut testis aut iurisiurandi auctoritas assistere debeat. Non enim in restrictione ad causas mercatorias substitit privilegii nostri limitatio, ut potius, nisi ex utraque litigantium parte mercator subsit, multum eius valori detractum esse, ex laudata patria lege appareat.

Videri possit haec nostri privilegii circumscriptio sapere iniquitatem. Si plurimum quidem fidei libris mercatorum denegari conspiciamus, quando cum aliis non mercatoribus res agitur; ita, ut ne semiplenam quidem regulariter faciant probationem, sed, deficientibus aliis adminiculis, purgatorium reo imponendum operentur. Quod multis scrupulum iniecit, dubitationemque, rectene ex persona aduersarii fidei quicquam probandi mediis ab actore allatis adiici possit, an detrahi. Verum enim vero, si quid video, salva res

est, sapientique consilio Lator Serenissimus maiorem mercatoris libro probandi efficaciam largitus est contra mercatorem, quam contra extraneum. Non suspicatus, fore, ut vberior pleniorque sit mercatoris in mercatorem dexteritas quam in alios, sed ratus, natura aequum esse, ut, quam sibi vindicet mercator fidei plenitudinem, eandem vicissim tribuat mercatori; Iniquum contra, ab extraneo exigere, ut eius scripturae confidat, qui vllam suae fidem habere nolit. Ex quo patet, contractum vel quasi, insignem illum probandi vim mercatorum libris inter mercatores quodammodo operari, natura sua ab aliis omnibus alienum. Et magis esse, ut mercatores de eo glorientur, qui libris eorum contra extraneos tribuitur, effectu, quam ut conquerantur.

CAP. V.

Quae sit ratio iurisiurandi occasione huius probandi generis obuii?

Mercatoris liber plenam per se probationem ne contra mercatorem quidem facit. Iurisiurando potius opus est. Cuius rei rationem variis difficultatibus et subtilitatibus implicatam paulo accuratius dispiciamus. Si interdum quidem voluntarium sufficit, interdum necessarium praeterea requiritur. Illud, si mercato-

catores litigant, hoc, si mercatori negotium est cum
 extraneo. Vtrumque nobis insinuat O. P. S. R. d. Tit.
 XXX. §. 4. dum docet, iuratum libri confirmationem
 faciendae probationi, causa inter mercatores agitata,
 suppetere, si secus, praeterea vel rei extranei purgato-
 rium, vel actoris suppletorium ad litem finiendam ne-
 cessarium esse. Verba in d. §. obuia, *wenn solche ver-
 mittelst Eydes bestärkt*, possunt in eam opinionem indu-
 cere, praecium confectioni libri mercatorii iusiuran-
 dum, quo mercator vel institor promiserit, se omnia
 vti gerantur, bona fide conscripturnum esse, non suffi-
 cere, sed oportere, vt assertorium insiurandum acce-
 dat, qua fides fiat, omnia conscripta veritati rebusque
 gestis esse consentanea. Partim, quia haec est natura
 hominum, vt suscepti officii immemores, ex incuria in-
 terdum, non malo animo, a vero aberrent. Quam ob
 rem assertorii maior, quam promissorii iuramenti fides,
 maiorque, si vterque peierauerit, periurii poena. Par-
 tim, quia dicta verba, *wenn solche eydlich bestärket wor-
 den*, actum subsequenter magis innuere videntur, quam
 antecedentem, ^{m)} Verum quia dici nequit, iuratum
 confirmationem deesse libro, quem iusiurandum pro-
 missorium anteuerit, et quia praeterea scimus, praxin
 a multiplicatione iuramentorum abhorrere, durumque
 existimare, eo aliquem compellere, vt propriam turpi-
 tudinem

m) videtur haec esse Thom. Heymii de Stylo Curiae. Lib. V.
 Tit. II. §. 9. sententia.

tudinem confiteatur; Ut proniora potius sint iura,
 quemlibet bonum, quam malum, praesumere, lubens
 subscribo communi interpretum opinioni, ⁿ⁾ promif-
 forium aequae, ac assertorium iusiurandum regulariter, id
 est, si doli indicia desint, ad fidem mercatoris libro
 conciliandam sufficere. Caeterum commendationem,
 quae libro mercatoris ex iureiurando accesserit, semel
 factam suppetere, non iteratam ex oblata noua lite de-
 siderari, partim ex praemissis, partim ex iis, quae ab lau-
 datis traduntur interpretibus, intelligitur. Qui praete-
 rea simul monent, a mercatoris arbitrio pendere, cu-
 rare malit, ut iustor, qui instruxerit, et concinnaue-
 rit librum, de eius veritate iuret, an ipse eius rei causa
 iuramentum credulitatis praestare, ac posse hoc iusiur-
 andum, coram iudice causae controuersae, alioque
 quolibet, praesente aduersario, vel absente et ignoran-
 te eo, iurari. Quemadmodum vero iurata asseueratio,
 vera esse, quae in mercatoris libro continentur, pro-
 bationem contra mercatorem susceptam perficit, eam
 aduersus extraneum nihil operari, eadem §pho 4ta do-
 cemur. Cuiusmodi lites videlicet legimus, quanquam
 actoris petitioni eiusdem liber auxiliatur, per iusiuran-
 dum rei purgatorium esse dirimendas, vel, si alia admi-
 niculentur, per suppletorium actoris, utrumque non
 ad librum mercatorium, verum ad ipsum litis obiectum
 dirigen-

n) v. HOMMEL. Promptuar. f. v. Liber mercatorius num. 13.

~~_____~~

27

dirigendum, fidemque iudici, vera an falsa sit actoris petiitio faciendam. Ex quibus colligo, adducto a mercatore contra extraneum in probationem libro suo, legitimis requisitis adornato, interesse nihil, iureiurando auctoris fulciatur, an minus, purgatorium potius in utroque exemplo reo indulgendum, iuratoque an iniurato libro si alia accedant, ex quibus verisimilis, non omnino vera actoris petiitio appareat, huic suppletorium esse decernendum. Prudentique adeo consilio, ne contingere possit, ut iusiurandum aduersari iuriurando videatur, Serenissimus Llator iussit, iusiurandum litis decisorium ad ipsam rem controuersam dirigere, mentionemque libri in probationem adducti nullam facere. Caeterum, si mercator mercatorem aggressus ad probandam petitionem libro iniurato usus fuerit, per se quidem intelligitur, purgatorio locum dari non posse, suppletorium tamen magis actori imponendum esse, quam iuratum libri confirmationem, crediderim. Hoc enim quia rem litigiosam proximè ferit, totamque exhaurit, communi decisionum regulæ respondet, ipsique Llatori magis, ut videtur, arridet.

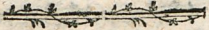
~~_____~~

CAP. VI.

Quid iuris sit circa probationem ex libro mercatoris infamis, et eius, qui bonis cesserit.

Quamquam in genere Iudex bonitatis et malitiae partium incurius, factae probationis merita in se considerata spectare debet, testimonium tamen fidei, quemadmodum turpia facta multum detrahunt, ex honestatis dexteritatisque praesumptione non parum commendationis accedit. Debetque adeo imprimis sancta fides ex parte eius requiri, cuius in re propria assertis et scriptis tanta vis auctoritasque tribuatur. Ut contra omnes ii excludantur et remoueantur, in quos famosi alicuius delicti suspicio cadit, et qui a depositione testimonii legum auctoritate repelluntur.

Sunt, qui inter infamiam notoriam, alteri contrahenti ab initio cognitam, eidemque ignotam, vel, contractu celebrato, superuenientem distinguunt. Ut, huius illiusue modi exemplo oblato, mercatori probationem facere cupienti fidem habendam esse, negent. In isto vero hac formula ingrediantur, ut dicant; Qui scienter cum infami mercatore contrahit, eius conditionem approbasse videtur, et exceptioni, quae alias ipsi

 ipsi competeret, renunciaſſe praefumitur. °) Equidem lubens fateor, hoc ratiocinio me non conuinci, vt talis viri libro probationem contra mercatorem perſici largiar. Regula quippe, ad quam prouocant, nec proprio facto ſibi contractam, ſed legum praeeptis eſſe formatam, ſupponit conditionem, vicuius, quod exemplo ſit, viginti quinque annis minor ex cambio nec ſcienti, nec ignorantibus obligatur, nec ad probationis modum, ſed obligationis naturam pertinet. Igitur, qui cum homine nauici, et ſubleſtae fidei ſciens rem habet, de ſe quidem, ſuaque facilitate circumuentus queri debet, vt vero eius in re ſua teſtimonium, tanquam idoneam probationem, admittat, neuiquam conſequitur.

Quae de libris mercatorum infamia laborantium dicta ſunt, non omni ex parte ad codices ſcriptos eorum quadrant, qui bonis ceſſerunt. Etenim non omnes, qui bonis cedunt, infamiam incurrunt, vt ne leuis notae maculam quidem omnibus aſpergi dixerim. Vt potius, diſtinguamus, oporteat, inter decoctores fraudatoresque dolofos, et, qui his accenſentur, et inter eos, qui infortuniis, legitima ratione probatis, preſſi flebile hoc beneficium impetrare coguntur. Priores quidem, vulgo qui Bancoruptorum nomine veniunt,

C 2

ne

o) Lege 29. C. de Paëtis, quam vulgo allegant, proſus nihil probatur.

ne umbram quidem probationis ex libris suis facere, exploratum est.

Quemadmodum vero posteriores fidem coacti, non temere, fallunt, ideoque pro notatis iure non habentur, ipsorum libris probationis vim haud denegandam esse, existimo. Neque enim casus et aduersa fortuna fidem tollunt, modo, librum iusto ordine concinnatum esse, appareat. Hi igitur non modo ad id, quod sibi ab aliis debetur, demonstrandum, verum etiam ad probationem cessionis non fraudulentè factae admittendi sunt. Quamobrem eorum sententiae describere non possum, qui ex tabulis bancorruptoris constare dicunt de negotiis ante bonorum cessionem peractis. Etenim, quemadmodum de odiosis ad fauorabilia, de obligatione ad priuilegia aequè minus consecutio procedit, atque fauore alicuius constituta in eius odium detorque non licet, per se patet, quod HAYMIVS P) defendit, l. 4. §. 1. D. d. Edend. ad fulciendam hanc thesin facere nihil posse, ut potius, quia malus in eodem delicti genere talis semper praesumitur, tempusque, quo fideliter ac dextre agere desierit, nemo scire et constituere potest, rectius mihi defendere videar, libro a mercatore conscripto, de cuius fraude constiterit, plane nihil probari, quia in aprico est, mercatorum priuilegium, quod in fidei insignis nititur existimatione, perti-

p) d. Styl. Cur. Lib. V. Tit. II. §. 8.

pertinere ad eum non posse, qui male cum aliis egerit, suamque aliorum periculo fortunam superstruxerit.

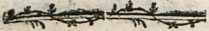
De fide mercatori, qui, postquam cesserat bonis, mercaturae iterum incumbit, eiusque codici noviter constructo habenda quid sentiendum sit, ex praemissis non minus subsumere licet, nimirum inter deceptorum pro dolofo secundum leges habendum, eumque, qui aduersae fortunae succubuerit, esse distinguendum.

CAP. VII.

Num probent Codices a foemina mercatrice confecti?

Si profecto aequitatis parum studiosi esse videntur, qui foeminas fauoris eius, qui in privilegio nostro continetur, participes reddere dubitant. Quanquam enim, ubi solemnitates requiruntur, foeminarum auctoritas interdum nulla est, quanquam dignitate viris inferiores ad munus publicum censentur admittendi non esse, quanquam facilius iis persuaderi decipique posse, et ob id non solum in grauioribus negotiis curatoris consilio instruendae et miseratione dignae, mox exceptione iuuandae, mox beneficio restitutionis sustinendae esse videntur, quae profecto cum privilegio, in grauitatis constantiae san-

ctita-

 titatisque praesumptione collocato, non admodum con-
 spirant: Considerandum tamen est, haec omnia esse re-
 gulae, quae in muliere mercatrice exceptionem patitur.
 Haec enim priuilegiorum, quae ex miseratione descen-
 dunt, v. c. exceptionis ex SCto Velleiano petita^{q)} im-
 munitatisque ab obligatione cambiali^{r)} expers, dum
 istam, quam natura sua habet, infirmitatis speciem pro-
 fus exuere et abiicere videtur, merito eidem, ex quo
 tempore mercaturae incubuit, cuncta, quae masculis
 propria sunt, iura et priuilegia tribuuntur. Idque ex
 ratione iuris, quae natura aequum esse constituit, vt
 eius rei commoda eum sequantur, ad quem incommoda
 pertineant.

Vt solum, vbi immatriculatio, (*die Gewinnung
 der Kaufmanns-Compagnie*) vsu venit, diligenter curet
 foemina mercatrix, quo eius nomen in albo mercatorio
 notetur. Priusquam enim hoc contigerit, mercatrix
 non habetur, eamque ob causam priuilegia mercantium
 frustra sibi vindicare studet. Cuius necessitatis tamen
 exceptio est in vidua mercatoris, negotiationi a mari-
 to coeptae inuigilante, eamque continuante.

q) v. Mencken. ad Pandect.
 Lib. XVI. Tit. I. §. 4.

r) Append. O. P. S. R.
 §. II.

CAP. VIII.

An Libri eius probent, qui Mercator esse deserit.

Cum supra viderimus, fidem librorum mercatoriorum non ultra negotia mercaturam concernentia extendendum esse, et ad haec pertinere, quis dubitet, qui mercator esse deserit, propterea non destitui facultate, in probandis debitis ex mercatura profectis, actoris partes vel rei sustineat, ad librum suum recte prouocandi. Quum non appareat, fide, qua ab initio dignus reputabatur, cur postea debeat priuari, modo constet adnotationem tempore contracti negotii factam esse.

Dein, hoc mercatoris priuilegium, longa licet interposita mora, intra quam nullae ab ipso negotiationes confectae sint, quieuerit, primo actu emtionis venditionis denuo mercatus causa factae reuiuiscere.

Notandum etiam, qui semel animum ad mercaturam aduerterit, praesumi esse et manere mercatorem, donec animum suum declarauerit ipse in contrariam partem.

Quemadmodum enim vnusquisque regulariter talis esse praesumitur, qualis olim fuit, ita Vlpianus affirmat in l. 22. ff. de Probat.

Qui voluntatem mutatam dicat, probare hoc debere.

Quod

Quod autem probationem ex libris mercatorum
 mortuorum attinet, sententiae eorum minime nostro
 iure suffragari licet, qui, mortem initar iuramenti esse,
 paremque cum eo efficaciam habere, autumant, adeoque
 sibi persuadent, solam adnotationem et inscriptionem
 factam in libris rationum neque ante mortem deletam
 aut reuocatam fidem plenam mereri. Mercatorem ta-
 men vel insitorem vtrumque virum integrae famae iu-
 rare paratum et morte praeuentum talem veri praesum-
 tionem inferre, cui suppletorium superstrui facile possit,
 modo lis inter mercatores agatur, certum habeo. Au-
 di enim Imperat. in l. 6. C. de Probat. rationes defuncti,
 quae in bonis eius inueniuntur, ad probationem sibi debi-
 tae quantitatis solas sufficere non posse, saepe rescriptum est.

CAP. IX.

An statutum, quod mercatorum libris plenae probationis efficaciam tribuat, sit validum?

Qui de augenda et amplificanda vi probationis, quae mercatorum codicibus inest, cogitauerunt, vel eo contenderunt, ut plenae probationis vim ei conciliarent. Ut, si mercator diem supremum obierit, tantam fidem adnotationibus habendam esse velint, quae neque iureiurando, neque teste auxiliante indigeat. De Hamburgensibus eiusmodi statutum demortui mercatoris libro plenam fidem tribuens, notum est^{s)}. De cuius tanquam legis singularis valore, ciues et extraneos quod attinet, dubitare non licet. Huc enim, cuius supra mentio fiebat, inprimis pertinet regula, quemlibet gnarum esse debere conditionis eius, cum quo contraxerit.

Quoniam tamen intellexi, eruditos non conuenire in valore, statutis eiusmodi constituendo, quid equidem sentiam, profitebor. Et si quidem Collegium statutis a se conditis tale sibi ipsi privilegium adscripserit, illud, Principis confirmatio accesserit, an minus, collegii quidem membra, quasi ex pacto, sibi inuicem obligare, contra extraneos vero, ciues si sint, an peregrini.

s) v. WERNHER. P. X. Obs. 36L.

egrini, quia res inter alios acta alios non obligat, quicquam efficere haud posse, existit o. Sin vero statuta vrbis a Magistratu cum ciuibus ex rata, Principis auctoritate suffulta, tale quid inferant, distinguendum esse duco, publici iuris facta sint, an minus. Haec enim solos ciues, illa, vt supra monui, omnes obligare duco. Caeterum iusiurandum ab autore libri coram quolibet iudice praestitum, quo a seuerauerit, vera esse omnia, quae eo contineantur, adeo plenae probationis efficaciam inferre, vt lite cum mercatore oblata, nouo iuramento non opus sit, quae communis est interpretum sententia, rationique secundum ea, quae Cap. V. attuli, consentanea, quia iurandi necessitatem non omnino eximit, neque noui quicquam tribuit, vt generali potius mercatorum priuilegio contineatur, huc non pertinet.

PRAENOBILISSIMO RESPONDENTI

S. P. D.

P R A E S E S.

Paucis, antequam a libello tuo discedam, Te alloqui debeo. Partim, ut significem, quanti nouum hoc amicitiae Excellentissimi Consultissimique Parentis Tui documentum faciam. Cuius etsi magna et varia inde a prima iuuentute mea habeo, hoc certe inter praecipua colloco, quod Te filium unum, et optimae spei, id agentem, ut primum iurisscientiae tuae specimen publice ederes, meo praesidio tradidit. Partim, ut Tibi ipsi declarem, me libellum huncce tuum, profiteor enim palam, fere omnia tua esse, quem cum quadam tergiuersatione susceperam, soleo enim lubentius mea scripta defendere, (nec est inter septuaginta, et quod excurrit, quas publice habui, dissertationes, nisi una, de modo in tortura habendo, inscripta, quam non solus elaborauerim,) hunc igitur libellum tuum cum voluptate perlegisse, et, postquam talem cognoueram, cui patrocinium meum qualecunque lubens praestarem,

~~—————~~

starem, otium a Te mihi, aliis laboribus tantum non
 oppresso, factum vehementer gratulatum fuisse. Maeste
 igitur virtute Tua, et premendo Celeberrimi Patris et Auun-
 culi vestigia, uberrima quantocys collige, firmissima va-
 detudine instructus, diligentiae praemia, meque Patris,
 Auunculi, Tuique ipsius amantissimum amare etiam in
 posterum non desine. Scribebam Lipsiae, d. XI Ian.
 A. C. MDCCLXXXIV.

—————

Kg 4999. 8¹⁰ =

f

ULB Halle 3
004 526 201

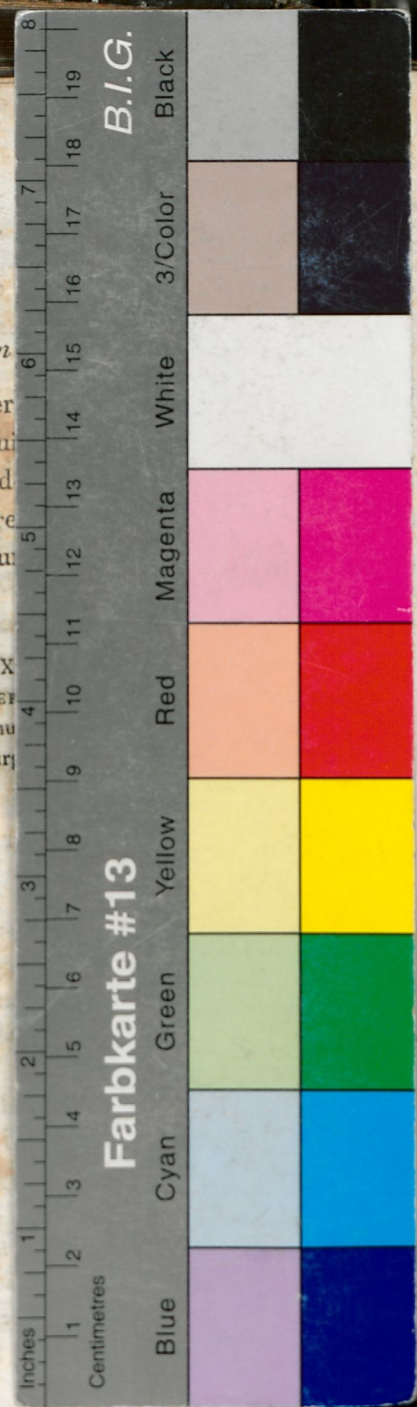

Sb

KD 17

Farbkarte #13

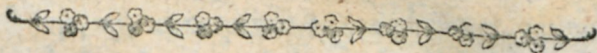
B.I.G.

DISSERTATIO
IVRIS CIVILIS
CAPITA QVAEDAM

DE

PROBATIONE EX LIBRO
MERCATORIS

CONTINENS.

QVAM

ILLVSTRIS ICTORVM ORDINIS CONSENSV

PRAESIDE

D. HENRICO GODOFREDO BAVERO

HAEREDITAR. IN STOETTERITZ

COD. PROF. ORDINAR. ECCLES. CATHEDRAL. MERSEBURG. CAPITVLARI
SERENISS. SAXON. ELECT. A CONSILL. PROVOCATT. ET SVPR.
CVR. PROVINCIAL. ASSESS. FACVLT. IVRID. SENIOR. ET COLLEGII
DVICAL. MINOR. H. T. PRAEPOS.

D. XV. IANVAR. A. C. MDCCLXXXIV.

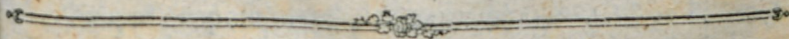
IN AVDITORIO ICTORVM

PVBlice TVEBITVR

A V C T O R

CAROLVS AVGVSTVS BREHM

LIPSIENS.

LIPSAE,

EX OFFICINA KLAVERBARTHIA.

10

